

Sygn. akt V CSK 3/12

POSTANOWIENIE

Dnia 13 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z wniosku A. W., J. W. i L. W.

przy uczestnictwie Z. W. i in. ,

o ustanowienie drogi koniecznej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 grudnia 2012 r.,

skargi kasacyjnej uczestników postępowania Z. W. i B. W. od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 4 sierpnia 2011 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 4 sierpnia 2011 r. oddalił apelację skarżących uczestników postępowania Z. W. i B. W. od postanowienia Sądu Rejonowego, którym m. in. ustanowiono drogę konieczną odrębnymi szlakami przez siedlisko skarżących na działce nr 348/8 na rzecz każdorazowych właścicieli działki nr 348/10 oraz działki nr 348/11 i 348/12, a także „służebność gruntową dostępu do sieci przesyłowych”. Podzielił pogląd, że nie narusza art. 145 k.c. ustanowienie służebności drogowej przez działkę 348/8 innym szlakiem odpowiednio dla działki 348/10 oraz dla działki 348/11 i 348/12.

Skarga kasacyjna uczestników postępowania Z. W. i B. W. od postanowienia Sądu Okręgowego - oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 328 w zw. z art. 391, 517 i 13 § 2 k.p.c., art. 145 k.c. i zmierza do uchylenia tego postanowienia oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy uznał za zasadne ustanowienie służebności drogowej przez działkę 348/8 dwoma szlakami drożnymi wychodząc z założenia, że przemawia za tym m. in. potrzeba ustanowienia w sprawie drogi w następstwie wypadku przewidzianego w art. 145 § 2 zd. 2 k.c. oraz okoliczność, że dojazd ustanowiony do działek 348/11 i 348/12, jako działek rekreacyjnych nie stanowi dla działki 348/8 istotnego obciążenia. Z treści służebności ustanowionej na rzecz tych działek nie wynika jednak, że chodzi o dostęp do działek rekreacyjnych. Z prawidłowym ustaleniem treści, czy też zakresu tej służebności wiąże się zaś ocena, co do zasadności obciążenia działki 348/8, stanowiącej siedlisko, dwoma szlakami drożnymi. Rację wprawdzie ma Sąd Okręgowy, że w świetle art. 145 § 2 zd. 2 k.c. sąd powinien dążyć do przeprowadzenia drogi koniecznej przez te grunty, które były przedmiotem czynności prawnej. Natomiast, wbrew tej dyrektywie sąd może orzec wtedy, gdy ustanowienie służebności na tych gruntach pociągnęłoby za sobą - mówiąc ogólnie - rażąco nieproporcjonalne ograniczenie własności.

Odnosnie co do zarzutów ustanowienia „służebności gruntowej dostępu do sieci przesyłowych” trzeba zauważyć, że służebność gruntowa jest *ex definitione* (art. 285 § 1 k.c.) prawem związanym z własnością nieruchomości władnącej

i może mieć na celu jedynie zwiększenie użyteczności tej nieruchomości lub jej oznaczonej części (art. 285 § 2 k.c.).

Niewątpliwie, Sąd Najwyższy niejednokrotnie w swoim orzecznictwie opowiedział się za analogicznym stosowaniem przepisów o służebności drogi koniecznej (art. 145 k.c.) do ustanowienia służebności gruntowej obciążającej nieruchomość mającą bezpośrednią łączność z siecią zaopatrzenia energetycznego, wodnego itp. i polegającą na doprowadzeniu do tej sieci odpowiednich przewodów do nieruchomości, która nie jest do niej przyłączona i nie ma z nią bezpośredniej łączności. Niemniej sięganie do analogii z art. 145 k.c. musi być bardzo powściągliwe i poprzedzone wnikliwą oceną stanu faktycznego oraz wszechstronną analizą jurydyczną. Zasadnie zaś zarzucili skarżący, że w sprawie nie poczyniono niezbędnych w tym zakresie ustaleń, m. in. w kierunku, czy nie wchodzi w rachubę „korzystanie” przez przedsiębiorstwo przesyłowe z nieruchomości skarżących.

Niepodobna pominąć, że granice wykonywania prawa własności są wyznaczone przez ustawy, zasady współżycia społecznego i społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa (art. 140 k.c.). Przepisem ustawy, który w niniejszej sprawie ogranicza wykonywanie tego prawa, jest art. 49 § 1 k.c., stosownie do którego urządzenia służące m.in. do doprowadzania energii elektrycznej nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzi w skład przedsiębiorstwa. W uzasadnieniu uchwały składu 7 sędziów z dnia 8 marca 2006 r., III CZP 105/05 (OSNC 2006, nr 10, poz. 159) Sąd Najwyższy wyjaśnił m.in., że status prawny przyłączonych do sieci urządzeń objętych treścią art. 49 k.c. zależy od tego, czy stają się one częścią składową instalacji należącej do przedsiębiorstwa. W razie odpowiedzi twierdzącej, urządzenia te tracą swoją odrębność i stają się własnością właściciela instalacji. W razie odpowiedzi przeczącej, stanowią odrębne rzeczy ruchome i o ich własności zdecydować mogą strony umowy o przyłączenie. W braku umowy pozostają własnością dotychczasowego właściciela. Aprobując to stanowisko, należy dodać, że w wyniku nowelizacji przez ustawę z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) art. 49 k.c. otrzymał nowe brzmienie, a z § 2 wyraźnie wynika, iż każda ze stron może żądać, aby

przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej, a w szczególności ustanowiły służebność przesyłu (art. 305¹ i nast. k.c.).

Na koniec, zasadnie skarżący zarzucili naruszenie art. 145 § 1 k.c. przez przyznanie podwójnego wynagrodzenia za ustanowienie służebności drogi koniecznej tym samym szlakiem na rzecz oznaczonych nieruchomości władnących. Pominął bowiem Sąd Okręgowy, że wynagrodzenie z art. 145 § 1 k.c. jest w istocie - ujmując w uproszczeniu - synonimem odszkodowania, a co za tym idzie, zasądzone przez sąd wynagrodzenie na podstawie tego przepisu nie powinno przenosić wysokości odszkodowania.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w postanowieniu.